

Nr 14

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Rachunkowość a controlling

Redaktor naukowy

Edward Nowak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2008

Komitet Redakcyjny

*Andrzej Matysiak (przewodniczący),
Tadeusz Borys, Jan Lichtarski, Adam Nowicki, Zdzisław Pisz,
Waldemar Podgórski, Wanda Ronka-Chmielowiec, Jan Skalik, Stanisław Urban*

Recenzenci

*Ksenia Czubakowska, Maria Hass-Symotiuk, Anna Karmańska, Teresa Martyniuk,
Edward Nowak, Henryk Ronek, Jan Turyna*

Redaktor Wydawnictwa

Joanna Świrska-Korlub

Korektor

Barbara Łopusiewicz

Projekt okładki

Beata Dębska

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2008

PL ISSN 1899-3192

Druk i oprawa: Zakład Graficzny UE we Wrocławiu. Zam. 427/08

Spis treści

Słowo wstępne	11
Urszula Balon: Rachunek kosztów jakości w przedsiębiorstwach przemysłu motoryzacyjnego	13
Urszula Balon, Anna Boratyńska-Sala: Controlling a podejście procesowe w systemie zarządzania	22
Agnieszka Bieńkowska, Anna Zabłocka-Kluczka: FMEA funkcji personalnej – controllingowy instrument diagnozy potencjalnych zagrożeń w obszarze zarządzania personelem	32
Agnieszka Bojnowska: Model rozliczania kosztów według rachunku kosztów działań dla banku spółdzielczego – cz. I: przesłanki, etapy, mapa procesów	43
Adam Bujak: Wykorzystanie wskaźników opartych na kosztach do oceny systemu rachunkowości	51
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Zakres kontroli kosztów w zakładzie ubezpieczeń	59
Iwona Chomiak-Orsa: Narzędzia controllingowe w ocenie efektywności przedsięwzięć informatycznych	66
Maciej Chorostkowski: Tytuł biegłego rewidenta tylko dla wybranych? ...	73
Janusz Czerny: Rola i znaczenie rachunkowości w procesie restrukturyzacji przedsiębiorstwa	80
Ksenia Czubakowska: Ustalanie przychodów i kosztów świadczonych usług w ramach kontraktów długoterminowych	90
Anna Cwiakala-Malys: Problem efektywnego wykorzystania zasobów w procesie zarządzania państwową szkołą wyższą	100
Marek Dylewski: Ewidencja kosztów zadań publicznych w jednostkach samorządu terytorialnego – wybrane problemy	114
Monika Foremna-Pilarska: Budżetowanie operacyjne przychodów a czynnik czasu	120
Angelika Kaczmarczyk, Katarzyna Piotrowska: Wiarygodność informacji sprawozdawczej a działalność badawczo-rozwojowa	127
Marcin Kaczmarek: Rachunkowość zadaniowa w systemie rachunkowości budżetowej jednostek sektora finansów publicznych	133
Małgorzata Kamieniecka: Rola controllingu w procedurze ustalania odroczonego podatku dochodowego	141
Zdzisław Kes: Charakterystyka prowadzonych przedmiotów w Katedrze Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej	148

Marcin Klinowski: Analiza cyklu życia projektu w ocenie jego efektywności	161
Katarzyna Kluska: Kontrola wewnętrzna w procesie badania sprawozdania finansowego	167
Tomasz Kondraszuk: Rachunkowość zarządcza w rolnictwie w warunkach globalizacji	174
Roman Kotapski: Problemy z budżetowaniem. Krytyka a praktyka stosowania	183
Beata Kotowska: Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie poprzez budżet wpływów i wydatków	193
Michał Jerzy Kowalski: Identyfikowanie obiektów kosztowych w rachunku kosztów działań	202
Mieczysław Kowerski: Strategie dywidendowe na rozwiniętych rynkach kapitałowych	210
Zygmunt Kral: Controllingowy rachunek wyników szkoły wyższej	219
Wojciech Dawid Krzeszowski: Stopy procentowe w ocenie efektywności zabezpieczenia	228
Dorota Kuźdowicz: Analiza odchyleń w sztywnym i elastycznym rachunku kosztów planowanych	235
Grzegorz Lew: Kontrola w systemie motywacyjnym przedstawicieli handlowych	241
Teresa Martyniuk: Amortyzacja jako instrument strategicznego rachunku kosztów przedsiębiorstwa	247
Aleksandra Martynowicz: Uwarunkowania wyboru metody ustalania różnic kursowych dla celów podatku dochodowego	252
Marek Masztalerz: Analiza wartości produktu w rachunku kosztów docelowych	256
Jarosław Mielcarek: O potrzebie modyfikacji <i>time-driven ABC</i>	265
Jerzy Mońka: Wartość jako cel i płynność finansowa jako determinanta funkcjonowania przedsiębiorstwa	275
Adam Niewęglowski: Rachunek kosztów działań – wczoraj i dziś	286
Bartłomiej Nita: Ewolucja rachunkowości zarządczej: od rachunku kosztów do strategicznej rachunkowości zarządczej	293
Edward Nowak: Rozwój rachunku kosztów w świetle osiągnięć szkoły wrocławskiej	318
Agnieszka Nózka: Procesowe ujęcie działalności jednostki badawczo-rozwojowej	331
Robert Paradecki: Wpływ współzależności produktów bankowych na wynik ze sprzedaży oraz cykl życia	340
Ewa Pasieczna: Oszacowanie podstawy opodatkowania metodą kosztową – studium przypadku	349
Michał Poszwa: Determinanty opłacalności jednorazowych odpisów amortyzacyjnych	357

Adam Putyra: Budżetowanie kosztów działań na podstawie <i>time-driven activity based costing</i>	363
Jolanta Rubik: Audytor a controller – sylwetka zawodowa	375
Bożena Rudnicka: Ujmowanie kosztów działalności operacyjnej w jednostkach budżetowych w świetle obowiązujących regulacji prawnych	380
Kazimierz Sawicki: Rachunkowość i controlling w małych jednostkach gospodarczych	388
Elżbieta Sobów: Koszt surowca w kalkulacji kosztu wytworzenia produktu w zakładzie drobiarskim	396
Kamila Synak: Rola rachunkowości w ograniczaniu zjawiska asymetrii informacji z perspektywy teorii agencji	404
Waldemar Szewc: Praktyczne aspekty usług controllingu w kancelarii doradztwa podatkowego	410
Alfred Szydelko: Możliwości wykorzystania informacji z ewidencji księgowej w obszarach decyzyjnych związanych z działalnością pomocniczą	420
Katarzyna Szymczyk-Madej: Cele kontroli wewnętrznej w zarządzaniu przedsiębiorstwem	427
Marcin Wierzbiński: Podstawowe aspekty controllingu niepublicznej szkoły wyższej	437
Beata Zackiewicz: Przegląd technik i narzędzi wspomagających zarządzanie kosztami nowego produktu poprzez rachunek kosztów docelowych	449

Summaries

Urszula Balon: Costs of quality meaning in the automatic enterprises	21
Urszula Balon, Anna Boratyńska-Sala: Controlling and process approach in the management system	31
Agnieszka Bieńkowska, Anna Zabłocka-Kluczka: FMEA of personnel function – the controlling tool for diagnosis of potential threats in the scope of personnel management	42
Agnieszka Bojnowska: The model of calculating costs found on Activity Based Costing for a Polish co-operative bank. Part I: The assumptions, steps, the map of processes	50
Adam Bujak: Using the leant-on-costs indicators to the evaluation of the accounting system	58
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Cost control in insurance companies	65
Iwona Chomiak-Orsa: Controlling tools for it project efficiency evaluation	72
Maciej Chorostkowski: Title of statutory auditor only for the chosens?	79
Janusz Czerny: The role and meaning of accountancy in the process of the enterprise restructuring	89

Ksenia Czubakowska: Determining revenues and costs of provided services in within the frameworks of long-term contracts	99
Anna Ćwiakala-Malys: A problem in effective usage of resources in a process of higher state school management	113
Marek Dylewski: Cost accounting of public tasks in local government units – chosen problems	119
Monika Foremna-Pilarska: Operational incomes budgeting and a time factor	126
Angelika Kaczmarczyk, Katarzyna Piotrowska: Reliability of financial information vs. research and development project	132
Marcin Kaczmarek: Performance accounting in a system of budget accounting of the public sector units	140
Małgorzata Kamieniecka: The role of controlling in deferred tax establishment procedure	147
Zdzisław Kes: The characteristic of learning in Department of Cost Calculation and Management Accounting	160
Marcin Klinowski: The project life cycle analysis in its efficiency evaluation	166
Katarzyna Kluska: Internal control in process of auditing of financial statement	173
Tomasz Kondraszuk: Managerial accounting in agriculture in the face of the globalization	182
Roman Kotapski: Budgeting problems in companies. A criticism of budget practice	192
Beata Kotowska: Liquidity management in an enterprise by cash flow budget	201
Michał Jerzy Kowalski: Identification of cost objects in Activity Based Costing	209
Mieczysław Kowerski: Dividends strategies in developed financial markets	218
Zygmunt Kral: Controlling result account of college	227
Wojciech Dawid Krzeszowski: Interest rates in hedging effectiveness evaluation	234
Dorota Kuźdowicz: Variance analysis in fix and flexible planned cost accounting	240
Grzegorz Lew: The control in motivation system of sales representatives ...	246
Teresa Martyniuk: The depreciation as an instrument of a company strategic cost accounting	251
Aleksandra Martynowicz: Conditions of choosing the method of calculation of the foreign exchange differences for income tax purposes	255
Marek Masztalerz: Product value analysis in the target costing process ...	264
Jarosław Mielcarek: On the need for modification of time-driven ABC ...	274
Jerzy Mońka: Value as purpose and financial liquidity as determinant of enterprise function	285

Adam Niewęglowski: Activity-Based Costing – yesterday and today	292
Bartłomiej Nita: The evolution of management accounting: from cost accounting to strategic management accounting	317
Edward Nowak: Cost accounting development on the example of scientific achievements of the Wrocław University of Economics	330
Agnieszka Nózka: Process based R&D unit operation	339
Robert Paradecki: Influence of the interdependence of bank products on the result from the sale and life cycle	348
Ewa Pasieczna: Tax base estimation by the cost Method – a case study	356
Michał Poszwa: Problems of calculating profits of tax depreciation	362
Adam Putyra: Activity Costs Budgeting Based on Time-Driven Activity Based Costing	374
Jolanta Rubik: Auditor vs controller – careers profile	379
Bożena Rudnicka: Formulating costs of operating activity in budgetary units in the light of polish accountancy act regulations and special accountancy policies referring to these units	387
Kazimierz Sawicki: Selected problems of accounting and controlling in small enterprises	395
Elżbieta Sobów: Cost of raw materials in calculation of product manufactured in a poultry processing	403
Kamila Synak: The role of accountancy in reducing information asymmetry from the Agency Theory perspectives	409
Waldemar Szewc: Practical aspects of the services of controlling in a tax consultancy office	419
Alfred Szydelko: The possibilities of using information from record accounting in decision fields connected with support centers	426
Katarzyna Szymczyk-Madej: Goals of internal control in management process	436
Marcin Wierzbński: Responsibility centres in the controlling system of university	450
Beata Zackiewicz: Techniques and tools review for cost management of new product throughout target costing (Target Cost Management)	461

Kamila Synak

Uniwersytet Szczeciński

ROLA RACHUNKOWOŚCI W OGRANICZANIU ZJAWISKA ASYMETRII INFORMACJI Z PERSPEKTYWY TEORII AGENCJI

1. Wstęp

W świecie biznesu nic nie jest cenniejsze niż wiarygodna, użyteczna, dostarczona na czas informacja. Rachunkowość w całej swojej historii radziła sobie z opisywaniem coraz bardziej złożonych zjawisk i procesów gospodarczych, zawsze użytecznie i wiarygodnie obsługiwała informacyjne procesy gospodarowania kapitałem [1, s. 112]. Pojawiły się jednak liczne głosy krytyki funkcjonującego modelu rachunkowości. Jednym z zarzutów jest występowanie asymetrii informacji pomiędzy użytkownikiem wewnętrznym a zewnętrznym odbiorcą.

Informacja wskazywana jest jako największe bogactwo i podstawowy czynnik kształtujący wartość przedsiębiorstwa [4, s. 152]. Możliwość kontrolowania kanałów komunikacyjnych oraz dostęp do informacji wymieniane są często jako źródła władzy. Kontrolowanie informacji na temat możliwych alternatywnych rozwiązań jest jednym z bardziej skutecznych sposobów wywierania wpływu na proces decyzyjny. Odpowiednie dobranie informacji – pozytywnych bądź negatywnych – czy też pominięcie niektórych informacji pozwala na manipulowanie osobami podejmującymi decyzje [6, s. 68].

Powyższe argumenty uzasadniają potrzebę odpowiedzi na pytanie, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób można zniwelować bądź ewentualnie ograniczyć asymetrię informacji występującą w relacji agent–pryncypał?

Celem artykułu jest wskazanie przyczyn i konsekwencji występowania asymetrii informacji oraz roli rachunkowości w ograniczeniu tego zjawiska.

2. Przyczyny i konsekwencje asymetrii informacji

Rozwój stosunków gospodarczych istotnie wpłynął na kształt stosunków właścicielskich w przedsiębiorstwach. Kiedyś istniały małe rodzinne firmy. Z czasem rosły się do bardzo dużych rozmiarów. Zwiększenie skali działania było równo-

znaczne ze zwiększeniem zapotrzebowania na kapitał. Wymagało to poszukania środków pieniężnych na zewnątrz jednostki gospodarczej. Pojawiła się duża liczba inwestorów mających niewielkie udziały w firmie, niebędących w stanie lub niezainteresowanych samodzielnym uczestnictwem w zarządzaniu jednostką. W ten sposób nastąpiło rozdzielenie zarządzania od własności przedsiębiorstw [3, s. 136].

Rozdzielenie funkcji zarządczych od funkcji dostarczania kapitału wytworzyło swoisty kontrakt, umowę między zarządzającymi a inwestorami. Menedżerowie posiadają wiedzę i umiejętności do prowadzenia zyskowego przedsięwzięcia gospodarczego, lecz zwykle nie mają wystarczających zasobów pieniężnych. Natomiast inwestorzy posiadają kapitał i poszukują przedsiębiorstw gwarantujących odpowiedni zwrot kapitału przy określonym poziomie ryzyka. Takie postrzeganie stosunków między inwestorem a kierownictwem jest podstawą teorii kontraktów firmy (agencji). Teoria ta odchodzi od klasycznego postrzegania firmy jako zbioru zasobów kapitału, środków produkcji i pracy zgromadzonych w celu maksymalizacji zysków. Właściciele danego czynnika wnoszą go do jednostki gospodarczej, w zamian oczekując wynagrodzenia. Przybiera ono różną formę. Menedżerowie oczekują odpowiedniej wysokości i bezpieczeństwa w zakresie wypłacanego wynagrodzenia przy minimalizacji wysiłku z ich strony. Natomiast akcjonariusze oczekują wysokiej stopy zwrotu z inwestycji przy minimalizacji kosztów obsługi kontraktu i minimalizacji poziomu ryzyka. Pomiędzy uczestnikami takiego kontraktu występuje ewidentna rozbieżność co do oczekiwań [3, s. 137].

Sprzeczność interesów pomiędzy pryncypałem (właścicielem) a agentem (zarządzającym) sprzyja wykorzystaniu asymetrii informacji w celu maksymalizacji korzyści agenta. Niesymetryczność informacji oznacza sytuację, w której jeden podmiot (agent) posiada lepszą¹ informację niż pozostali interesariusze. Asymetria informacji może dotyczyć:

- ukrytego działania agenta,
- ukrytej informacji czy też ukrytej wiedzy posiadanej przez agenta.

Brak symetrycznej informacji ma wiele konsekwencji, które zaburzają funkcjonowanie rynku kapitałowego, utrudniając inwestorom identyfikowanie projektów o największym prawdopodobieństwie sukcesu i najwyższej stopie zwrotu. Skutkiem asymetrii informacji jest występowanie **negatywnej selekcji**. Agent może odnosić korzyści z nierzetelnego ujawniania swych prywatnych informacji. **Pokusa nadużycia** jest kolejnym następstwem asymetrii informacji. Zjawisko to odnosi się do sytuacji, w której podmioty kontraktu uzgadniają warunki umowy, jednak w trakcie jej trwania jeden z podmiotów posiadających przewagę informacyjną podejmuje działania sprzeczne z tą umową. Celem tych działań jest zwiększenie korzyści osiąganych z umowy przez jeden podmiot kosztem strat ponoszonych przez drugi podmiot. Kolejna konsekwencja asymetrii informacji wiąże się z **kosztową wery-**

¹ Wartość informacji uzależniona jest od jej jakości. Informacje o wysokiej jakości charakteryzuje: odpowiedniość i istota, adekwatność, kompletność, zrozumiałość, odpowiednia szczegółowość, przekazanie we właściwym czasie i przez właściwy kanał informacyjny [4, s. 152].

fikacją stanu. Zjawiska ukrywania informacji są tym łatwiejsze, im wyższe są potencjalne koszty ponoszone przez właściciela w celu przewycięzania tego typu sytuacji (rosnące koszty krańcowe pozyskania informacji). Agent z kolei musi ponieść **koszty zobowiązania** celem zagwarantowania, że nie podejmie działań na szkodę pryncypała, gdyby zaś takie działania podjął, właściciel ma prawo rekompensaty [2, s. 308].

W relacji agencji mogą wystąpić rozbieżności pomiędzy rzeczywistymi decyzjami agenta a jego decyzjami potencjalnymi pozwalającymi na maksymalizację majątku właściciela. Wyrażone w jednostkach pieniężnych zmniejszenie zasobów właściciela wynikające z tej rozbieżności jest traktowane jako składnik kosztów agencji i określane jako **strata rezydualna**. Strata ta może być interpretowana jako różnica pomiędzy wynikiem uzyskiwanym przez agenta a wynikiem, jaki uzyskałby właściciel, gdyby realizując dany kontrakt, posiadał takie same informacje i kwalifikacje, jakie ma agent [7, s. 27]. Pierwszy opis tej relacji można znaleźć w *Badaniach nad naturą i przyczynami bogactwa narodów* Adama Smitha: „Ponieważ jednakże dyrektorzy takich kompanii (akcyjnych) zawiadują raczej cudzymi pieniędzmi niż własnymi, przeto nie można się spodziewać, aby dbali o te fundusze z taką samą starannością, z jaką troszczą się o własne fundusze wspólnicy w spółce prywatnej.... Dlatego też sprawy takiej kompanii prowadzi się zawsze bardziej lub mniej niedbale i rozrzutnie” [12, s. 469].

3. Rola rachunkowości w niwelowaniu asymetrii informacji

Rachunkowość i sprawozdanie finansowe odgrywają istotną rolę. Jednym z podstawowych zadań rachunkowości jest kontrola nad powierzonym w zarząd majątkiem, czyli funkcja **powiernicza**. Rozliczenie zarządu przed właścicielami odbywa się na podstawie sprawozdania finansowego [13, s. 23-24]. Rachunkowość powinna również stanowić bazę informacyjną do oceny działań agenta oraz umożliwiać jego prawidłowe rozliczenie, a więc stopień wywiązania się z warunków kontraktu menedżerskiego.

Obecny model rachunkowości budzi jednak wiele zastrzeżeń, do których można zaliczyć między innymi:

- 1) ukierunkowanie na przeszłość, co przy dużej dynamice zmian nie może być dobrą podstawą do oceny rzeczywistej kondycji przedsiębiorstwa,
- 2) nieuwzględnianie szeregu ważnych czynników tworzenia wartości przedsiębiorstwa,
- 3) rozszerzającą się „lukę wartości” pomiędzy księgową wartością przedsiębiorstwa a jego wartością rynkową,
- 4) niewykorzystanie nowych kanałów dystrybucji umożliwiających przesyłanie informacji w czasie rzeczywistym.

Przedstawione uwagi potęgują zjawisko asymetrii informacji. Mimo to będące przedmiotem rachunkowości sprawozdania finansowe uważa się za bardzo prak-

tyczne narzędzie pozwalające na uporządkowanie informacji finansowych oraz na szybką analizę danych jednostki gospodarczej [14, s. 1-29].

Rachunkowość służy światu od stuleci, starając się dostosować do zachodzących w nim zmian [15, s. 333]. Wśród czynników, które w znacznym stopniu wpłynęły i będą w przyszłości oddziaływać na rachunkowość, jest globalizacja gospodarki jako skutek liberalizmu przepływu kapitałów, towarów i usług oraz ludzi. Szczególne znaczenie mają globalizacja rynku kapitałowego, rozwój instytucji finansowych, powstanie dużych podmiotów gospodarczych działających w skali globalnej [9, s. 586]. Rachunkowość będąca lokalnym narzędziem pomiaru działalności jednostek gospodarczych staje się tym narzędziem w skali międzynarodowej [3, s. 135], dlatego też w ostatnich latach nasilił się proces standaryzacji systemów rachunkowości, głównie poprzez upowszechnianie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej.

Zgodnie z założeniami koncepcyjnymi MSSF przyjmuje się, że sprawozdanie finansowe zaspokajające potrzeby informacyjne inwestorów będzie odpowiadało większości potrzeb innych użytkowników [5, pkt 10]. MSSF zostały jednoznacznie zorientowane na kapitałodawców i ich interesy. Wzrost znaczenia inwestorów wymusza na zarządzających dostosowanie się do nowych warunków. Kluczową kwestią dla przedsiębiorstwa staje się transformacja na rzecz wartości.

Według **metody wartości** głównym celem sprawozdania finansowego jest kompletna i właściwa wycena oraz prezentacja składników gospodarczych i zobowiązań podmiotu gospodarczego na dzień bilansowy. Podstawowym celem tej wyceny jest rzetelne ustalenie aktywów netto, czyli kapitału własnego. W podejściu tym przyjmuje się założenie, że właściwą wyceną pozycji aktywów i pasywów jest ich wycena oparta na wartości rynkowej, a w wypadku jej braku – na wartości godziwej ustalonej w inny sposób. Pierwzoplanowego znaczenia w tej metodzie nabiera bilans wobec drugoplanowej roli rachunku zysków i strat, który w praktyce powinien służyć do prawidłowego uchwycenia przyrostu lub zmniejszenia kapitału własnego, czyli wyniku finansowego za dany okres sprawozdawczy [8, s. 196].

Patrzanie z perspektywy wartości umożliwia podejmowanie lepszych decyzji. Koncentracja na wartości wymaga długookresowego spojrzenia i pełnych informacji. Przedsiębiorstwa, ukierunkowując swoją działalność na maksymalizację wartości, mają lepszą pozycję konkurencyjną i szerszy dostęp do kapitału [11, s. 262].

Przebudowa systemu rachunkowości jest jednak przedsięwzięciem złożonym i trudnym. Dlatego też w literaturze proponuje się rozwiązania pośrednie.

Jednym z nich jest wdrożenie koncepcji określanej jako Value Reporting [10, s. 565]. Value Reporting oznacza każdą określoną przepisami oraz dodatkową, dobrowolną sprawozdawczość dotyczącą tworzenia wartości przedsiębiorstwa, której cechą szczególną jest likwidacja asymetrii informacji między wewnętrznym i zewnętrznym oglądem przedsiębiorstwa [10, s. 565].

Innym rozwiązaniem, również pośrednim, może być podjęcie stosownych działań w zakresie normalizacji sposobu ustalania dwóch podstawowych wielkości nie-

zbędnych przy monitorowaniu wartości, jakimi są: skorygowany zysk operacyjny po opodatkowaniu i skorygowany zainwestowany kapitał występujący przy obliczaniu ekonomicznej wartości dodanej oraz *cash flow* brutto i inwestycje brutto w wypadku gotówkowej wartości dodanej [11, s. 261]. Niemniej jednak wielu autorów w samym systemie rachunkowości upatruje możliwości ograniczenia niesymetryczności informacji poprzez:

- udoskonalanie zasad pomiaru wartości bilansowej przedsiębiorstwa w sferze rachunkowości finansowej [15, s. 339],
- ustalanie „menedżerskiej” wartości przedsiębiorstwa (w przypadku operatywnej rachunkowości zarządczej) oraz wartości dla akcjonariuszy (w przypadku wykorzystania narzędzi strategicznej rachunkowości zarządczej) [3, s. 134],
- gruntowne zmiany w istniejącym systemie, które spowodują powstanie nowych narzędzi pomiaru i sprawozdawczości, głównie tego, co uważano za niematerialne i niepoliczalne [3, s. 134].

Powstawanie instytucji, przepisy prawne i zwyczaje udzielania informacji mogą sprzyjać ograniczeniu zjawiska asymetrii informacji, jednak nie likwidują ograniczeń informacyjnych wynikających z oportunistycznych zachowań agenta. Zasadniczą kwestią jest zatem problem polegający na poszukiwaniu optymalnej **motywacji** agenta, tak aby jego interesy były zgodne z interesami pryncypała. Do bodźców tych zaliczyć można: systemy wynagrodzeń, kontrakty menedżerskie, opcje nabywania akcji zarządzanej spółki, ryzyko utraty stanowiska, reputację na menedżerskim rynku pracy, względnie stabilne warunki pracy.

Literatura

- [1] Gmytrasiewicz M., *Teoria rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- [2] Jensen M., Meckling W., *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs, and Capital Structure*, "Journal of Financial Economics" 1976, vol. 3.
- [3] Kamela-Sowińska A., *Rachunkowość na zakręcie, Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- [4] Marcinkowska M., *Kształtowanie wartości firmy*, PWN, Warszawa 2000.
- [5] Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), International Accounting Standards Board, London 2004, założenia koncepcyjne.
- [6] Miroński J., *Władza i polityka w przedsiębiorstwie*, Difin, Warszawa 2000.
- [7] Newman P., Milgate M., Eatwell J., *The New Palgrave Dictionary of Money and Finance*, Macmillan Press, London 1992.
- [8] Samelak J., *Zasada ostrożności w teorii i praktyce rachunkowości (głos w dyskusji)*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 38 (94), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- [9] Sawicki K., *Wybrane kierunki rozwoju rachunkowości, Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- [10] Skoczylas W., *Potrzeba i kierunki rozszerzenia zakresu sprawozdawczości przedsiębiorstw*, [w:] *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w procesie poprawy bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, red. B. Micherda, AE, Kraków 2005.

-
- [11] Skoczylas W., *Problemy pomiaru wyników finansowych i kapitałów w zarządzaniu wartością przedsiębiorstwa*, *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- [12] Smith A., *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, PWN, Warszawa 1954.
- [13] Sumek-Brandys B., *Koncepcje paradygmatów w rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie nr 691, AE, Kraków 2006.
- [14] Świdzka G.K., Więclaw W., *Sprawozdanie finansowe bez tajemnic*, Difin, Warszawa 2006.
- [15] Walińska E., *Sprawozdawczość finansowa XXI wieku – bez granic?*, *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.

THE ROLE OF ACCOUNTANCY IN REDUCING INFORMATION ASYMMETRY FROM THE AGENCY THEORY PERSPECTIVES

Summary

The main role of accountancy was, still is and will be to deliver the liable and useful information. The range and scope of information generated by the system of accountancy depend on demand for this information. The information from accountancy has been guided to general user so far. Nowadays, the investors are brought to the forefront. They are treated in a privileged way particularly in International Financial Reporting Standards. Investors are interested in gaining maximum return on invested equity. Key issue for a company is to transform on wealth oriented theory to reduce information asymmetry between internal and external user. This process is very complicated. There are other possible solutions presented in the paper, to undertake the challenge.